

- создание контекста для изобразительно-выразительного средства; соединение в одном предложении далёких по смыслу слов; - создание предложений по заданному началу, концу и т.д.; - распространение предложений за счёт введения различных второстепенных членов, обращений, вводных слов и т.д.; - все виды аспектного и комплексного анализа текста;

- метод разворачивания слова в текст и сворачивания текста до ключевого слова (слово – словосочетание – простое предложение – простое, осложнённое различными синтаксическими единицами предложение – сложное предложение – микро-текст – текст).

Подытоживая вышеизложенное, мы можем сделать следующий основной вывод о том, что необходимо менять подход к чтению, вкладывая в него больше анализа, системности и логической взаимосвязи.

Литература:

1. Большой энциклопедический словарь В 2 т. /Гл. ред. А.М. Прохоров. – М.: Советская энциклопедия, 1991.
2. Безрукова В.С. Основы духовной культуры (энциклопедический словарь педагога).- Екатеринбург. 2000.
3. Цукерман Г.А. «Оценка читательской грамотности» материалы к обсуждению, Москва, 2010, 67с.
4. Гершунский Б. С. Философия образования: учеб. пособие для студентов высш. и сред. пед. учеб. заведений. М.: Московский психолого-соц. ин-т, 1998. 432 с.
5. Лебедев О. Е. Образовательные результаты. СПб.: Специальная литература, 1999. 135 с
6. Перминова Л. М. Минимальное поле функциональной грамотности // Педагогика. 1999. № 2. С. 26-29.
7. Педагогика здравого смысла: сб. материалов. М.: Баласс: Изд. дом РАО, 2003. 368 с

Бисолтан Л.Ә., Шаяхметова М.Н.
Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аннотация. «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні халықтың тіл мен әдеби шығармашылықта көрініс тапқан рухани мәдениетін зерттейтін тұтас жүйе ретінде студенттерге жалпы филологиялық білім берудің негізін қалайды. Оқытудың мақсаты – тілдік сипаттамалық функционалдық жүйені, тіл жүйесінің құралдарын пайдалану нормаларын, сөздік қорын, синтаксистік құрылымын байыту негізінде тілдік, сөйлеу, коммуникативтік құзыреттіліктерін қалыптастыру арқылы шығармашылық белсенді тілдік тұлғаны тәрбиелеу. сөйлеу, біртұтас сөйлем құру заңдылықтарын, қарым-қатынастың жалпы мәдениетін, сөйлеуді және тілді шығармашылықпен қолдануды жетілдіру механизмдерін меңгеру.

Кілт сөздер: функционалдық сауаттылық, қазақ тілі, әдебиет.

«Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні халықтың тілде және әдеби шығармашылықта көрініс тапқан рухани мәдениетін зерттейтін тұтас жүйе ретінде оқушыларға жалпы филологиялық білім берудің негізін қалайды. Оқытудың мақсаты – тілдік сипаттамалық функционалдық жүйесін дамыту, сөздік қорын, сөйлеудің синтаксистік құрылымын байыту, сабақтас сөйлем құрастыру заңдылықтарын меңгерту, тілдік, сөйлеу, коммуникативтік құзыреттіліктерін қалыптастыру арқылы шығармашылық белсенді тілдік тұлғаны тәрбиелеу. қарым-қатынастың жалпы мәдениеті, сөйлеуді және тілді шығармашылықпен қолдануды жетілдіру механизмдері. Бұл мақсат қоғамның өскелең ұрпақтың функционалдық сауаттылығын оның бәсекеге қабілеттілігін арттыру қажеттілігімен анықталады. Функционалдық сауаттылық дегеніміз не?

Функционалдық сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсу және оған тез бейімделу және қызмет ету қабілеті.

Қазақ тілі сабағында функционалдық сауаттылықты қалыптастыру – балаға оның өмірін жүзеге асыруға қажетті минимум деп саналатын, одан әрі қоғамдық қатынастарда оқушының қалыпты қызметін қамтамасыз ететін білім, білік және дағды деңгейін беру. белгілі бір әлеуметтік ортада. Сондықтан мектеп алдында өте маңызды мақсат туындайды: жеке таңдаулы оқушыларды өмірге

дайындау емес, қажет болған жағдайда өз мамандығын тез өзгерте алатын, жаңа әлеуметтік рөлдер мен функцияларды игеретін, бәсекеге қабілетті мобильді тұлғаны тәрбиелеу. Көптеген мәселелердің шешімі педагогикалық ұжымның кәсіби шеберлігіне байланысты. Қазақ мектебінің қуатты әлеуеті оның ұстаздық корпусы болуы керек. Мұғалім оқытуда, оқушыларды тәрбиелеуде және дамытуда ақпараттандыру мен ақпараттық технология құралдарын пайдалануға дайын болуы керек. Оқушылардың бойында ақпараттық мәдениетті қалыптастыру үшін мұғалімнің өзінде осындай мәдениет болуы керек. Әрбір мұғалім тұлғаны қалыптастырудағы өзінің рөлін түсінуі керек. Мектеп жүйесіндегі гуманитарлық циклдің жетекші пәндерінің бірі – қазақ тілі мен әдебиеті. Тіл мұғалімдерінің мақсаты – оқушыларды ана сөз әлемімен таныстыру, балаларға қазақ тілінің ғажайып тереңдігін таныту, оларды өмір бойы ғашық ету. Мұғалімнің міндеті – оқушыларға білім беру емес, білімді өз бетінше меңгеруіне жағдай жасау.

Мен қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі болып жұмыс істеймін. Осы жұмыс жылдарында мен қазақ тілі пәнінің мұғалімі ретінде мен үшін қазақ тілі ана тілі емес, оқу сауаттылығы арқылы балалардың коммуникативті дағдыларын дамыту басымдылық болып табылады деген қорытындыға келдім. көптілді қоғамда өмір сүріп жатқандығымыз, өз ойын сауатты жеткізе білу өте маңызды болып саналады. Әр оқушының айтылуын қадағалауға тырысамын

Мен өз жұмысымда түрлі-түсті анықтамалық схемаларды, рөлдік ойындарды, лексикалық және семантикалық кестелерді белсенді қолданамын. Оң нәтиже кестелерді құрастыруға оқушылардың қызығушылықпен қатысуы болып табылады. Мысалы, жауапкершілікті өз мойнына алу, шешім қабылдау, топта ізбасар және көшбасшы ретінде әрекет ету және жұмыс істеу, гипотеза қою, сынау, басқаларға көмектесу, үйрену және әлдеқайда көп. Қиындықтар көп, бірақ оларды жеңудің нақты жолдары қазірдің өзінде көрініп тұр. Мұндай сабақтардың сипаты түбегейлі өзгереді. Онда өзара сенім, өзара көмек, ынтымақтастық атмосферасы қалыптасып отыр. Мұндай ортада бала тыныш және сенімді, яғни ол өзін жайлы сезінеді. Сабақтар бұрынғыдан да әртүрлі, эмоционалды, белсенді және шығармашылық болады.

Ғылым мен техника дамыған сайын білімге қойылатын талаптар өседі, олардың шеңбері кеңейеді, жаңа сапалық белгілер қалыптасады. Демек, адамның функционалдық сауаттылығы оның микроқоғам жағдайына бейімделу қабілетінің көрсеткіші деп айта аламыз. Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру үшін тек сыныпта ғана емес, сабақтан тыс уақытта да арнайы білім беру ортасын құру қажет. Жоғарыда айтылғандардан функционалдық сауаттылыққа оқытудың тиімділігі мұғалімнің қазіргі ғылымның барлық жетістіктерін пайдалануға дайындығына, жоғары мәдениетті тұлғаны қалыптастыратын машықтар мен дағдыларды дамытуға байланысты екендігі шығады.

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасында функционалдық сауаттылықты дамытудың 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-шаралар жоспары.
2. Қазақстан Республикасындағы 12 жылдық орта білім беру тұжырымдамасы Педагогикалық білім сапасы: мәселелері мен даму болашағы.
3. Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары 2004 ж. 18-19 мамыр – Алматы атындағы ҚазҰПУ. Абай, 2004 ж.

Блялова А.А., Асылбекова Ж.А.
«№66 мектеп-лицей» КММ, Қарағанды қ.

ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аннотация. Біздің мақалада қозғайтын ойымыздың негізі де осы қорытындыларға бағытталған. Қазіргі таңда ұлттық құндылықпен ұлттық тәрбиені бала бойына сіңіру арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын қалыптастырсақ оқушылар бір сарынды бағытта емес креативті жаңа идеялармен өткеніміз бен бүгінімізді қоса отырып жан-жақты дамыған үйлесімді тұлға болып қалыптаспақ.

Кілт сөздер: функционалдық, функционалдық сауаттылық, ұлттық, құндылық

Еліміздің бүгіні мен ертеңі болашақ жас ұрпақта. Кемел елімізді дамыту үшін жастарымызды тәрбиелеп білім беру бірінші орында, елін сүйетін саналы ұрпақты қалыптастыру негізгі міндетт. Осы